

ULRICEHAMNS
KOMMUN

DELEGERING

PROVTAGNING BLODTRYCK OCH PULS

Fastställt av: 2015-11-01, Medicinskt Ansvarig Sjuksköterska

Dokumentet framtaget av: MAS

För revidering ansvarar: MAS

Dokumentet gäller till och med: Tillsvidare

BLODTRYCKSMÄTNING

Allmänt

Mätning av blodtrycket är en vanlig undersökning i vården, till exempel vid förändrat hälsotillstånd. Blodtrycket är det cirkulerande blodets tryck på kärlväggarna. Blodtrycket mäts i måttet millimeter kvicksilver, mm Hg, och anges med två siffror, till exempel 120/80, som uttalas 120 över 80. De första siffrorna anger övertrycket (systoliska blodtrycket), som uppstår när hjärtat drar ihop sig och pumpar ut blod. De andra siffrorna anger undertrycket (diastoliska blodtrycket), när hjärtat slappnar av och fylls med nytt blod.

Så undersökningen går till

Blodtrycket kan mätas sittande, liggande och stående. En uppblåsbar manschett med tryckmätare sätts runt överarmen och pumpas upp för att klämma åt blodflödet i armen några sekunder. När luften sakta släpps ut registreras trycket automatiskt i mätaren eller via ett stetoskop mot armvecket. När pulsljudet börjar höras mäts övertrycket och när ljudet försvinner igen mäts undertrycket.

Material vid manuell blodtrycksmätning.

Blodtrycksmanschett

För att veta vilken blodtrycksmanschett som passar patientens armomkrets noteras var linjen ytterst på manschetten hamnar på manschettens insida. Markeringar i manschetten visar om manschetten är för liten, lagom eller för stor. Manschettbredden bör vara omkring 40 % av armens omkrets. För överarmsmanschett gäller:

- "Smal" manschett 9 x 28 cm för armomkrets 15- 21 cm
- "Normal" 12 x 35 cm för armomkrets mellan 22-31 cm
- "Bred" manschett 15 x 43 cm för armomkrets 32-44 cm
- Lårmanschett 18 x 60 cm kan användas för armar med 45 cm eller mer i omfång

Blodtrycksvärdet blir falskt för högt om en normalbred manschett används på en för kraftig överarm. På motsvarande sätt blir blodtrycksvärdet falskt för lågt om en för bred manschett används till en smal arm.

Stetoskop

De flesta stetoskop har två sidor att lyssna med, membranet för högfrekventa ljud och klockan för lågfrekventa ljud. Oftast används membranet men är ljuden svåra att höra kan klockan vara ett bättre alternativ. Obs! Det är mycket viktigt att vinkla stetoskopets skänklar så att stetoskopets öronproppar pekar framåt för att få dem rätt i örongången.

Kontroll av blodtrycksmanschett

Minst en gång per år bör manometern till blodtrycksmanschetten kontrolleras, alternativt bytas ut

Förberedelser

Innan blodtrycksmätning ska patienten sitta ner och vila minst fem minuter före. Patienten ska inte rök, snusa eller dricka kaffe en halvtimme innan, eftersom det kan höja blodtrycket. Patienten ska inte heller anstränga sig kraftigt fysiskt före mätningen.

Armen i rätt nivå

Vid liggande blodtrycksmätning ska armen komma i hjärthöjd, egentligen höger förmaks höjd. Handflatan ska vara vänd uppåt.

Vid sittande blodtrycksmätning ska armen placeras i ett armstöd som kan ställas in så att armen kommer i rätt läge, det vill säga i höjd med mitten av bröstbenet. Handflatan vänds uppåt. Var noga med att armens läge möjliggör att a.brachialis kan palperas och lätt avlyssnas med stetoskopet.

Vid stående blodtrycksmätning ska armen hänga avslappnad rakt ned och mätningen sker efter 1-2 minuter. Vid misstanke om ortostatism (blodtrycksfall vid lägesändring från liggande till stående) mäts det omedelbart vid stående. För att blodtrycksmanschetten inte ska glida ned kan man hålla kvar stetoskopets membran över artären och övriga handen runt armen.

Kroppsställning och vila

- ✓ Rätt manschettbredd utprovas innan mätningen
- ✓ Patienten vilar tyst i minst 5 minuter. Tystnad även under mätningen.
- ✓ Avlägsna hårt sittande klädesplagg ovanför eller under manschetten
- ✓ Benen ska inte vara korsade varken vid sittande eller liggande blodtryck.
- ✓ Fötterna ska vara stadigt i golvet och ryggen mot bra ryggstöd vid sittande.
- ✓ Armen ska vara avslappnad och handflatan uppåt. Välj med fördel höger arm.
- ✓ Armen ska vara i hjärthöjd med hjälp av nivåkudde om patienten ligger ned.
- ✓ Vid blodtrycksmätning i sittande ska det finnas armstöd och armen ska placeras i höjd med mitten av bröstbenet.

Dokumentation

Dokumentera tidpunkten för genomförandet och om mätningen utförts i liggande, sittande eller stående. Meddela sjuksköterska om blodtrycksmätningens resultat.

PULSMÄTNING

Allmänt

Pulsen, som kan palperas över olika artärer på kroppen, är den blodvåg som vid varje hjärtsammandragning fortplantar sig ut i artärerna. Lättast är det att palpera pulsen där den ligger centralt och/eller om kärlet är grovt.

Hjärtfrekvensen styrs av det autonoma nervsystemet, sympatikus (ökar hjärtfrekvensen) och parasympatikus (sänker hjärtfrekvensen). Den normala hjärtfrekvensen är mellan 50-100 slag per minut och impulsen kommer normalt från sinusknutan i höger förmak i hjärtat.

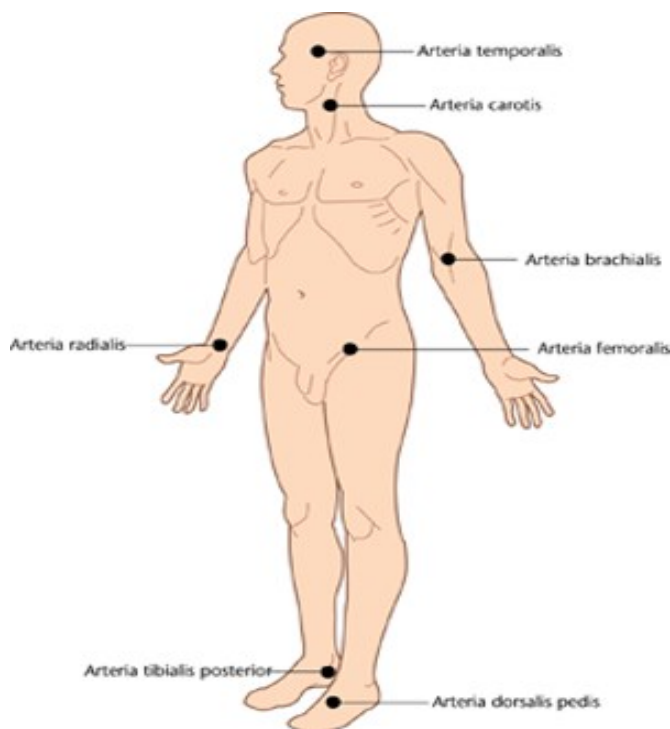
Hur går undersökningen till?

Vid pulsmätning används 2-3 fingrar, men inte tumme eller lillfinger. Pulsen känns bäst med fingerblomman och med ett lagom tryck så att kärlet inte komprimeras. Frekvensen bör mätas under en minut, speciellt viktigt vid långsam puls eller rytmrubbning.

Använd sekundvisare på en klocka eller ett stoppur vid mätningen.

- ✓ Patienten bör vila 5 minuter, vid akuta situationer tas pulsen direkt.
- ✓ Lokalisera radialis pulsen (på tumsidan av handleden), placera pek-, lång- och eventuellt ringfinger över artären med ett lätt tryck. Pulsen kan även tas på andra ställen.
- ✓ Räkna pulsen under en minut.

Dokumentera tidpunkten för genomförandet och om mätningen. Meddela sjuksköterska om pulsmätningens resultat.

Referenser: Vårdhandboken, 1177 Vårdguiden.

